

Köllő János: Közmunkások a legális munkaerőpiacon¹

(Kivonat)

A hagyományos követéses vizsgálatokból nyerhető kép a közmunkások elhelyezkedésére vonatkozóan töredékes, két szempontból is. Egyrészt csak a bejelentett állásokat tudja számba venni a mérések során (a nem bejelentett valamint az egyszerűsített foglalkoztatásban – korábban AM könyvvel – végzett munkát nem); másrészt a 180. napi elhelyezkedés csak töredékes információt szolgáltat az egyének munkaerő-piaci életútjáról azért is, mert egy hektikus munkaerő-piaci pálya egyik állomásaként értelmezhetőek csak ezen pillanatképet rögzítő adatok. Az elhelyezkedés tartósságáról vagy a piaci munkaviszonyok számosságáról például nem tudósítanak. Ezen hagyományos kereteken próbál túllépni az elemzés egy különlegesen nagy méretű államigazgatási paneladatbázis egyéni adatainak összekötése révén, melynek során nyolc éven át havi pontossággal követték a közmunkások egy népes, 25 ezer fős mintáját. A tanulmányban a 2011. IV. negyedévében közmunkát végzők 2003 és 2010 közötti munkaerő-piaci pályáját vizsgálták. Az elemzés fő kérdése, hogy a közfoglalkoztatottak korábban milyen arányban dolgoztak „valódi” munkahelyeken. Mivel a közmunkás jogviszony az adatbázisból csak 2011 III. negyedétől kezdve különböztethető meg, ezért a kérdés vizsgálatához közelítő megoldásokat kellett alkalmazni. Kiindulva abból, hogy a vizsgált időszakban a közmunkások túlnyomórészt a közszférában, minimálbérért dolgoztak, ezért valódi állásban dolgozónak azokat tekintették, akikre ez a kettős feltétel nem volt igaz (ezzel a szerzők alulbecslik a valódi munkahelyes munkavégzést, hiszen közmunkások közé sorolódnak a közszféra minimálbéres vagy azt közelítő munkahelyein dolgozók vagy a részmunkaidős foglalkoztatás miatt keveset keresők).

Az eredmények szerint a 2011 végén közmunkát végzők 2003 és 2010 közötti foglalkoztatási rátája átlagosan 25%-os volt, ami jelentősen elmarad még a 0-8 osztályt végzettek országos átlagától is. A foglalkoztatás nagyobb része származott piaci alapú munkából (14-16%), 9-11%-a pedig közmunkából. A vizsgált személyek többsége (71-75%-a) 2003 és 2010 között legalább egyszer megfordult valódi, legális munkahelyen, azonban az érintettek csaknem felének (44-47%-ának) legfeljebb egy munkaviszony epizódja volt (az arányt úgy kapjuk meg, ha a valódi állásban sose dolgozók 20-25%-os arányához hozzáadjuk azok arányát, akik

¹ In: Fazekas Károly-Varga Júlia (szerk.): Munkaerőpiaci Tükör 2014 (111- 117. o.) http://econ.core.hu/file/download/mt_2014_hun/kozelkep_25.pdf

mindössze egy valós munkaviszony-epizóddal rendelkeztek a vizsgált 8 éves periódusban). Akik rendelkeztek valódi, legális állásban eltöltött munkatapasztalattal, átlagosan 17-20 hónapot dolgoztak végig ilyen munkahelyen és átlagosan 3-szor léptek be a vizsgált időszak során piaci munkahelyre. A piaci munkaviszonyok megfigyelt átlagos hossza 5,6 hónap volt (ebben azonban nincsenek benne az időszak elején folyamatban lévő, valamint az időszak végén túlnyúló időszakok). A befejezett munkaviszony-epizódok rövidege azonban egyértelmű: ezeknek a 60%-a 3 hónapnál rövidebb ideig tartott, 80%-a pedig nem volt fél évnél hosszabb. Vagyis viszonylag sok, rövid epizód a jellemző.

Az adatok alapján arra következtetnek a szerzők, hogy a közmunkával szembeállított stabil, piaci foglalkoztatás inkább csak vágyálom az érintettek számára. Ez a közpolitikai döntéshozó számára azt jelenti, hogy az álláskeresés támogatása a közfoglalkoztatottak részére a gyakori állásváltás/ álláshoz jutás érdekében elengedhetetlen. A rövid, alkalmi munkára való eljutás akadályozottságát fel kell számolni. A tanulmány óta megszületett közpolitikai lépések a leírt irányokat támogatták, hiszen lehetővé vált a közfoglalkoztatottak közvetítése piaci állásokra, valamint egyszerűsített foglalkoztatásra, támogatva lett a közfoglalkoztatott állásinterjún történő részvétele (mely alatt állásidőre jutó bér illeti meg); egy 2015-ös jogszabályváltozás értelmében a közfoglalkoztatás időtartamát a korábbi 90 nap helyett 120 napra szüneteltetni lehet; valamint 2016-tól elhelyezkedési bónusz illeti meg a közfoglalkoztatottat, amennyiben piaci állást létesít. Az említett lépések mellett azonban a szakpolitikai vezetés számára is látható, hogy a szolgáltatások további kiterjesztése, különösen az álláskeresői készségek fejlesztése és a foglalkoztathatóság további javítása elengedhetetlen a közfoglalkoztatottak tartós munkapiaci integrációjához.

Készült a Belügyminisztérium
Közfoglalkoztatási Statisztikai, Elemzési és Adatszolgáltatási Osztályán
2016. februárban